

PAIKALLISYHTEISÖTUTKIMUKSEN EDELLYTYKSET, KUSTANNUKSET JA HYÖDYT

Paikallistoiminnasta on ehkä syntyvässä tutkijoiden ja viranomaisten rakas lapsi. Tähän ainakin viittaisi nimien kirjo. Likimain samaa tarkoittaen puhutaan yhteisö- ja paikallistoiminnasta, paikallisista projekteista ja yhteisötoimintaprojekteista.

On kuitenkin tärkeää erottaa yhteisötoiminta ja yhteiskuntasuunnittelu sen mukaan, onko kyse yhteisöön kohdistuvasta toiminnasta (suunnittelu) vai yhteisön toiminnasta (Montonen 1991). Toiseksi on keskeistä täsmentää yhteisö-käsitteen ala, sillä sen voi ulottaa perheestä paikallisyhteisöjen kautta valtioon asti (Holmila 1991). Seuraavassa puhutaan paikallisyhteisöistä ja niiden toiminnasta.

Kommentin taustalla on se keskustelu, jossa (paikallis)yhteisöjen on arveltu voivan ottaa vastatakseen hyvinvointivaltion tehtävistä (ks. Lehtonen 1991). Tämä ei tietenkään ole paikallisyhteisöjä koskevan tutkimuksen ainoa mahdollinen lähtökohta. Usein kuitenkin yhteisöjen toiminnasta lähtevä tutkimusote perustuu ainakin seuraaviin kolmeen argumenttiin:

1. Tutkimalla toimintaa yhteisö- ja/tai paikallistasolla saadaan konkreettisempaa tietoa, jonka kautta kansalaisten tarpeet tulevat otetuiksi paremmin huomioon kuin muunkaltaisen tutkimuksen avulla.

2. Paikallis- ja/tai yhteisötason merkityksen on viime aikoina arvioitu korostuvan, kun kansainvälinen taloudellinen yhdentyminen

heikentää (kansallis)valtiotasoisena politiikan edellytyksiä.

3. Yhteisötoimintatutkimusten avulla on toivottu voitavan parantaa kansalaisten hyvinvointia.

Seuraavassa arvioin kunkin argumentin tutkimuksellisia ja yhteiskunnallisia seuraamuksia kiinnittyen lähinnä kansalaisnäkökulmaan. Ensimmäinen johtaa kysymykseen, mitä todella tapahtuu. Toinen vie kysymään, mitä uskotaan tapahtuvan. Kolmas argumentti tuottaa kysymykseksi, mitkä ovat paikallisyhteisöllisen toiminnan/kontrollin kustannukset suhteessa hyötyihin. Yhteisön käsite, jonka täsmentäminen on välttämätöntä, on seuraavassa rajattu paikallisyhteisöihin ja toimintamuotoihin, joilla on jokin sidos paikallisuuteen esim. paikallistoiminnan kautta.

MITÄ TODELLA TAPAHTUU?

Riippumatta siitä, halutaanko paikallista toimintaa evaluoida ja/tai aktivoita, vaatii tutkimusote olemassa olevan ”yhteisöllisen” kaikkupohjan. Paikallisyhteisötutkimus vaatii lähtökohdakseen tietoa siitä, mitä paikallisella tasolla todella tapahtuu. Voisi olla siis viisasta listata, millaisia alkoholiin kohdistuvia toimintamuotoja (response) on tutkittavaksi haluttavan kaltaisissa (paikallis)yhteisöissä. Ilman jo olemassa olevaa toimintakiinnostusta tuskin pystytään polkaisemaan käyntiin

mitään isompaa responseakaan.

Listaan seuraavassa joitakin satunnaisia miellejohtumia paikallistoiminnasta. Asukasyhdistyksillä on usein monensuuntaisia alkoholipoliittisia intressejä. Vallilassa pie-nehkö mutta sitä sitkeämpi ihmisryhmä vastustaa paikallista alkoholimyymälää. Joissain paikoin taas toivotaan alkoholimyymälän avaamista. Perustettavaksi aiottu alkoholisti-en hoitopaikka kohtaa säännönmukaisesti paikallista vastustusta. Huligaanien varalta autojaan parkkipaikoilla suojelevat keski-ikäisten miesten ryhmät lienevät luettavissa alkoholipoliittisiksi intressitahoiksi. Pakolaisvastaisuudella on myös alkoholipoliittinen kytköksensä, kun ajatellaan Suomen tulilaitoksen (ja Karin) kansankäsitystä, jonka mukaan jokainen tumma tai epäkonventionaalisesti pukeutunut henkilö on huumeiden salakuljettaja. Maalaiskunnissa on vielä voimassa keskiolutkieltoja. Muun ohella on alkoholispesifejä toimintamuotoja ja -ryhmittymiä: raittiusliikkeen rippeet, kunnallisen alkoholikontrollin rippeet, erilaiset oma-apuryhmät. Työpaikoilla on omat alkoholipoliittiset kuvionsa, kosteat tikkakerhot mutta myös valistusintressinsä. Listasta tulee helposti tolkuttoman pitkä, jos ei tarkasti tiedä, mistä on kiinnostunut.

Edellisen listauksen pääasiallinen tavoite oli kiinnittää huomio paikallisen toiminnan sisäisiin ristiriitaisuuksiin. Ellei näitä ristiriitoja oteta huomioon, leimaa yhteisötutkimusta jälleen sama maailmasta vieraantuneisuus, jonka kritiikistä se on pitkälle syntynyt. Toiseksi ei ole välttämättä selvää, missä määrin paikallistasolla on sitouduttu tutkijan ihanteisiin. Kansalaisten tarpeiden kunnioittaminen voi joutua vaakalaudalle myös paikallisyhteisötutkimuksessa.

Amerikkalaisen liiketutkimusperinteen mukaisesti voi myös miettiä, mitkä ovat toimintaan mobilisoitavissa olevat resurssit. Omakohtaisena kokemuksena yhdestä tärkeästä resurssista tulee mieleen taannoinen sattumus Kaliforniasta, San Rafaelin esikaupungista. Viereeni ajoi uudehkolla mustalla

Volvolla keski-ikäinen rouva, joka sähköisesti toimivan ikkunan avattuaan totesi kuuluvalla äänellä: "I own this road."

Yleisemminkin resurssien määrä ja niiden jakautuminen yhteisöille ja yhteisön sisällä lienevät tärkeätkö toiminnan luonteeseen vaikuttava tekijä. "Yhteisöjen" välinen resurssien epätasapaino, epätasa-arvo, lienee myös tärkeä toimintaa ylläpitävä tekijä. Yhteisön symbolinen kiinteys on vielä laskettavissa yhteisön resurssisiin. Muistan ihailleen Persianlahden sodan aikana Yhdysvaltain yhdyskuntarakenteen selväpiirteisyyttä. Eräin paikoin San Fransiscon ympärillä ei ollut nähtävillä muita kuin rauhantunnuksia; New Orleansin esikaupungissa en nähnyt ainuttakaan rauhanlippua, epäilemättä sellainen olisi siellä välittömästi poltettu ellei siten koko taloa.

Suomen yhdyskuntarakenteen poikkeaa joltisenkin yhdysvaltalaisesta. Suomalaisen kaupunkiarkkitehtuurin perinne ei ole lähtenyt yhteisöistä. Ei ole aivan selvää, missä määrin amerikkalaisen yhteisötutkimusperinteen kokemukset ovat siirrettävissä suomalaiseen ympäristöön. On myös ajateltavissa, että yhdysvaltalaisen paikallisyhteisöjen toiminnallinen vireys pohjautuu yhteisöjen suuriin keskinäisiin valta- ja kulttuurieroihin. Tältäkin osin Suomi on toisenlainen.

"ON MULLA UNELMA, VAPAA MAAILMA ILMAN RAJOJA..."

Toisella tasolla yhteisötutkimuksen merkitystä hahmotetaan suhteessa tapahtumassa olevaan *yleisempään* yhteiskunnalliseen muutokseen. Olen ollut joskus kuulevinani senkaltaisen argumentin, että yhteisöjen ja paikallistason merkitys, jota ei ehkä vielä tällä hetkellä kyetä aivan näkemään, tulee jatkossa korostumaan ylemmän rakennetason (kansallisvaltion) murentuessa kansainvälisen integraation paineessa.

Tämä saattaa olla totta, mutta se ei muuta mihinkään sitä, että tällöinkin lähtökohtana

skenaarioiden usvalle tulee olla nykyisen tilanteen, sen mitä todella tapahtuu. On epätoiminnakkoista, että olisi syntymässä kokonaan uudenkaltaisia paikalliskokouksia, joiden itua ei jo nyt olisi olemassa. Tämä edelleen korostaa, että tulisi listata ja analysoida sitä, mitä on käynnissä sillä tasolla, jota haluttaisiin tutkia ”community responsena” ja aktiona.

”I SHOT THE SHERIFF...”

Kolmanneksi tuntuu aiheelliselta pohtia yhteisöjä niistä saatavien hyötyjen näkökulman lisäksi myös kustannusten näkökulmasta. Jotta yhteisö voisi toimia, on sillä oltava resursseja, ja eräissä tapauksissa nämä resurssit ovat pois muilta toimijoilta (sheriff). Erityisen lähelle nollasummapieliä tilanne tuntuu ajautuvan siinä tapauksessa, että aidosti päädytään resurssien uusjakotilanteeseen, jossa ylemmän valtiollisen julkisyhteisöllisen tason resursseja jaetaan alemmalle paikalliselle tasolle.

Edelleen jos ajatellaan yhteisöllisyyden tehostavan alkoholikontrollia, on kai myös silloin ajateltava kontrollin aiheuttamia sosiaalisia kustannuksia ja mahdollisia haittoja. Tältä osin tulee mieleen Heikki Lehtosen (ja Arto Noron) huoli siitä, että yhteisöille kohdistettavat resurssit ovat pois paitsi julkiselta sektorilta myös sen mukana yksilöiltä.

Paikallistoimintakokouksien kustannus-

hyötyanalyysi on luonteva lähtökohta. Jos jollakin paikkakunnalla kokeilunluonteisesti sallitaan viinin myynti vähittäismyymälöissä, on luontevaa arvioida tällaisen kokeilun haittoja mutta myös mahdollisia hyötyjä (esimerkiksi paikallisten kansalaisten kokemaa tyytyväisyyttä). Samantapainen tutkimusasetelma sopii myös toisensuuntaisiin kokeiluihin.

On myös huomattava, että joissakin tapauksissa paikallistasoinen toiminta johtaa täsmälleen päämäärälleen vastakkaisiin tuloksiin. 1960-luvulla raittiusliikkeen konfrontatiivinen ote johti alkoholimielipiteiden edelleen jyrkkemiseen ja polarisoitumiseen. Tämä kävi ilmi esimerkiksi raittiusliikkeen nuorisotoimintaan 1960-luvulla osallistuneiden kokemuksista. Subjektiiivisten arvioiden mukaan liikkeen yksipuolinen raittiusmielisyys kärjisti suhtautumista alkoholiin ja siten lisäsi alkoholin käyttöä (märkä sukupolvi).

Hiukan toisentyypisiä sosiaalisia kustannuksia taas sisältyy väestön terveystietoisuuden kohentamiseen. Jos leikkisessä esimerkiksi kuviteltaisiin väestön terveystietoisuutta parannettavan muutamia prosentteja, täytyisi miettiä sitä, kuinka monia tuhansia anorektikkoja ja buliimikkoja tämä tietäisi. Twin Peaks astuisi askeleen lähemmäksi. Täytyisi ottaa huomioon paitsi sosiaaliset kustannukset myös taloudelliset kustannukset. Olisi laskeettava, montako miljoonaa olisi varattava anorektikkojen saattamiseen analyttikoiden sohville.

denmukaisuutta? Sosiaaliturva 79 (1991): 15, 765–768

Montonen, Marjatta: Näkökulmia paikallisten päihdeprojektien tutkimisesta. Alkoholipolitiikka 56 (1991): 6, 407–411.

KIRJALLISUUS

Holmila, Marja: Päihdeongelmia ehkäisevistä yhteistoimintaprojekteista ja niiden tutkimisesta. Alkoholipolitiikka 56 (1991): 6, 392–398

Lehtonen, Heikki: Yhteisöllisyyttä vai oikeu-

ENGLISH SUMMARY

Ilkka Arminen: The conditions, costs and benefits of community studies (Paikallisyhteisötutkimuksen edellytykset, kustannukset ja hyödyt)

The article analyses three widely held presuppositions regarding community studies: 1) They provide us with concrete information on the needs of citizens at the local level. 2) International economic integration will increase the significance of sub-national political structures, i.e. communities. 3) They will promote the welfare of citizens. The

article claims that the needs of citizens may themselves be contradictory, and if these contradictions are not addressed the community approach will not give us more adequate information than any other type of research. International economic integration may increase the significance of communities, however, community studies should not be based on unverified predictions but on careful analyses of the present situation. Evaluation of community projects should take into consideration not only the social and economic cost of drug abuse but also the social and economic cost of control.